

tion in many cities and countries over the past few decades. Some excellent examples exist in Izmir as well, such as the Wheel-chair Dance Project. It would be convenient to continue investing in the mutual understanding and the design and delivery of projects bringing together cultural and social aspects.

International cultural cooperation: the European and Mediterranean dimensions of Izmir's cultural development, and how to strengthen them in practical terms by facilitating networking were some of the issues underpinning the visit. The work of the Izmir Mediterranean Academy and the IKPG in fostering research and reflection, facilitating some exchanges and strengthening local platforms of actors provide an initial step against a complex national, regional and international context.

Overall the visit provided an excellent opportunity for international cities to discover and learn about developments in Izmir, which unfortunately are not always visible from the outside. It also attested to the very successful progress made throughout the implementation of the Pilot Cities programme, which is due to finish in 2019. The UCLG Committee on Culture will aim to further disseminate Izmir's record internationally and looks forward to supporting current and future developments in this area.

Jordi Baltà Portolés, Committee on Culture, UCLG

İncirin Akdeniz'deki Yolculuğu

DOI 10.32325/iaad.2018.9

İzmir Akdeniz Akademisi, üzüm, zeytin ve buğdayın ardından 2018'de incirin Akdeniz'deki yolculuğunu sergileyen konferanslara ev sahipliği yapıyor. Bu kapsamda 2018 bahar döneminde Prof. Dr. Alp Yücel Kaya'nın moderatörlüğünde iki konferans gerçekleşti. 28 Nisan 2018 tarihinde "Kültür Yaratan Bitki: İncir" başlığı ile gerçekleşen ilk konferansta Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Uhrri, incirin tarihe ve kültüre, Dr. Eren Akçiçek incirin insan sağlığına etkileri üzerine bilgilendirici sunumlar yaptılar. "İncirin Piyasası ve Ekolojisi"

başlığı ile gerçekleşen ikinci konferans ise 26 Mayıs 2018 tarihinde düzenlendi.

İzmir Ticaret Borsası Araştırma Geliştirme Müdürlüğü'nde görev yapan ve incir rekoltesi tahmin çalışmalarında yer alan Bilge Keykubat "Mazisi Milattan Önceye Dayanan Bir Enerji Kaynağı: Kuru İncir" başlığı ile yaptığı sunumda kuru incirin geçmişten günümüze dek ulusal tarım ekonomisine yön veren ve tüketim alışkanlıklarını besleyen önemli bir ticari emtia olduğunu vurgulamıştır. Ancak Keykubat'a göre görüntüsü ile göze, tadıyla damağa, faydalarıyla sağlığa, felsefesi ile ruha, kazancıyla ceplere hitap eden kuru incir, basit bir ticari emtia değildir. Keykubat rekolte tahmini için gerçekleştirdikleri saha çalışmalarında çektiği çeşitli fotoğrafları paylaşarak yöre insanının çetin arazi koşullarına aldırmadan gözü gibi baktığı incir ağaçlarına duyduğu sevgiyi aktarmıştır. Bu çetin arazileri sadece üreticiler değil, kuru incir piyasasının yol haritasının belirlenmesinde önemli bir yeri olan rekolte çalışmalarına emek veren heyetin bir üyesi olarak kendileri de aşmak zorundadır. Rekolte tahmin çalışmaları hem iç hem de küresel piyasalarda rol alan aktörlere her yıl üretim miktar ve kalitesine dair önemli bilgiler sağlıyor. İsmi tahmin çalışması olsa da Aydın yöresinde artan jeotermal enerji tesislerinin incir ağaçlarına, incir meyvelerine, yani kısaca ekolojiye verdiği zarar Keykubat'ın sunduğu fotoğraf seçkinde açık ortadır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Müdürlüğü'ne bağlı olarak Erbeyli'de faaliyet gösteren İncir Araştırma Enstitüsü'nde görev yapan Dr. Sunay Dağ ise "İncirde Verim ve Kalite Üzerine Jeotermal Enerji Tesislerinin Olası Etkilerinin Belirlenmesi" başlığı ile yaptığı sunumda doktora araştırmasında ulaştığı sonuçları paylaşmıştır. Dağ, Türkiye'nin güneybatısında yer alan Büyük Menderes Havzası'nın sahip olduğu verimli topraklarda dünyanın en kaliteli kuru incirinin yetiştirildiğini savunmuştur. İncir yetiştiriciliğinin bu bölgedeki tarihinin insanlık tarihi kadar eski dönemlere dayandığını belirtmiştir. Ayrıca havzanın sahip olduğu zengin gen kaynakları ve ekolojik koşullar sayesinde, Aydın ilinin kuru incir yetiştiriciliğinde Türkiye'nin dünya sıralamasında ilk dereceye ulaşmasında liderlik üstlendiğini be-

lırtmıştır. Ne var ki Aydın Germencik'ten Denizli Kızıldere'ye kadar uzanan ve Pamukkale'yi içine alan bu havza ülkenin en büyük jeotermal kaynaklarına da ev sahipliği yapmaktadır.

Dağ'ın doktora araştırması Aydın'ın Germencik yöresinde faaliyet gösteren ve sayıları her geçen gün artan jeotermal enerji tesislerinin incir yetiştiriciliğini hem verim hem de kalite açısından olumsuz etkilediğine dair bilimsel kanıtlar sunmaktadır. Germencik'te yer alan bir jeotermal tesise yakın (600-650 m.), orta (1100-1150 m.), uzak (1500-1650 m.) ve en uzak (5000 m. ve üzeri) olarak seçilen farklı mesafelerden alınan yaprak ve kuru meyve örnekleri analiz edilmiş ve jeotermal tesise yakın mesafeden toplanan numunelerde ağır metal içeriğinin fazla olduğu, bu miktarın tesisten uzaklaştıkça azaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, tesisten uzaklaştıkça yaprak ve kuru meyvede gözlenen kalite ve verimde yaşanan sorunlar azalmaktadır. Dağ'ın bu çok kıymetli öncü çalışması jeotermal tesislerin incir ağaçlarına olan etki derecesinin zaman içinde nasıl değiştiğini, örneğin ağır metal içeriğinin hızlanarak artıp artmadığını ölçen araştırma projeleri ile genişletilmelidir.

Son olarak, "Ege'de İncirin Tadı: Geleneksel Üretimin Ekolojik ve Kültürel Sınırlarını Yeniden Düşünmek" başlığı ile yaptığım sunumda ben de incirin bu bölgedeki ayırt edici özelliklerini ortaya çıkaran ekolojik ve kültürel kaynakların bugün coğrafi işaret ile nasıl korunabileceğini tartışmaya açtım. Ege Bölgesi'nde incir ilk olarak "Ege İnciri" adıyla 2006 tarihinde İzmir Ticaret Borsası tarafından, ikinci olarak "Aydın İnciri" adıyla 2007 yılında Aydın Ticaret Odası tarafından coğrafi işaret alınarak tescillenmiştir. Coğrafi işaret, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri nedeniyle kökeninin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülkeyle özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işarettir. Dünyada en bilinen coğrafi işaret kuşkusuz Champagne'dir. Fransa'nın Champagne bölgesinde üretilen köpüklü şaraplar yörenin ismi ile özdeşleşmiştir. Şampanyanın yüksek fiyatı bu dar bölgede üretilen sınırlı ölçekteki üretimden kaynaklanmaktadır.

Fransa'da coğrafi işaret bir *terroir* meselesidir. Türkçeye "yerin tadı" olarak çevrilen *terroir* kavramı bir bölgenin iklim ve toprak koşulları, arazi yapısı, biyoçeşitlili-

ği, mikrobiyolojik yaşam formları, kültürü ve geleneğinin orada yetişen ürünlerin ayırt edici özelliklerinin oluşmasında rol oynadığına işaret eder. Ayırt edici özellik sadece doğanın değil, o doğa ile ezber kurran, dost geçinen, yaşayan, dönüşen insanın hikmetini de gösterir. Kısaca bir yerel coğrafyanın ürününü geleneksel lezzetle üretebilmek için gösterdiği topyekûn irade etkili bir coğrafi işaretin temel unsurudur.

Coğrafi işaretleri bir markalaşma olarak da, bir koruma olarak da görebilirsiniz. Korumacı iseniz yerel lezzeti, geleneksel üretimi, ekolojik ve kültürel kaynakları korumanız gerekir. Eğer bunu bir markalaşma olarak görüyorsanız, o zaman incir ağaçlarını jeotermale eninde sonunda feda edersiniz.

İnciri ekolojik döngünün bir parçası olarak değil de salt emtia olarak görmenin sonuçlarından bir tanesi, Germencik ve Buharkent arasında yer alan ovalık arazide sayısı elliye aşan jeotermal enerji tesisinin kurulmasıdır. Bir tahmine göre jeotermalden elde edilen bir milyar dolar, incirden elde edilen 300-350 milyon dolar ihracat geliri vardır. Bu durum da incir ağaçlarının akıbetini, yaşamı bu ağaçlara bağlı milyonlarca canlıyı yani kısaca ekolojii tehdit etmektedir.

Son yıllarda sürdürülebilirlik olgusunun hegemonik bir güç elde etmesiyle yerel şeylerin, meyve/sebze gibi sıradan şeylerin dahi tarihinin önem kazandığı bir dönemde yaşıyoruz. Tarih ve kültür, yerel ürünleri piyasada benzerlerinden farklılaştırmak üzere daha fazla kullanılıyor artık. Romantikleştirme tehlikesine düşmeden, estetikleştirme kaygısı taşımadan bir ürünün tarihsel geçmişi ve yarattığı kültürel değerler nasıl çalışılmalı? İzmir Akdeniz Akademisi'nin çalışmalarının bu alanda öncü bir rol oynadığını belirtmek gerekir. İncirin sadece ticari bir emtia olmadığını, aksine önemli bir kültürel/ekolojik, bir yaşamsal kaynak olduğunu hiçbir zaman unutmamak gerekiyor. Betonun içindeki un ufak çatlakta dahi yaşama tutunan incir tohumu onuruna: Betona inat, yaşasın hayat!

Derya Nizam, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü